

Onderwijskundig plan
CSW Bestevaêr vrijeschool 2019 t/m 2021
Definitieve versie 3-12-'19

Voorwoord:

Dit Onderwijskundig plan 2019-2021 CSW Bestevaêr vrijeschool is geschreven voor ouders, voor directie/collega's CSW, voor het bestuur van de initiatiefgroep VVVZ (vereniging voor voortgezet vrijeschoolonderwijs Zeeland) en voor geïnteresseerden.

Dit plan is een vervolg op het 'Onderwijskundig plan vrijeschool 2017-2019'. Het is een groeidocument dat we blijven toetsen, evalueren en bijstellen.

Het beschrijft waar CSW Bestevaêr vrijeschool nu staat en kijkt vooruit in de richting waar we de komende jaren naar toe willen werken: onze 'stip op de horizon'.

We verwoorden hiermee onze visie, missie en strategie en dit geeft ons koers en richting bij het maken van keuzes.

Deel 4 'Visie kunstvakken' is een nieuw document; het is aan dit onderwijskundig plan toegevoegd.

Het heeft een wat andere teneur en beschrijft de toekomst, de wens waar we de komende jaren naar toe willen werken.

Dit onderwijskundig plan is als volgt opgebouwd:

Deel 1: Inleiding en groeigegevens

Deel 2: Visie en missie; drie pijlers van de vrijeschool

Deel 3: Leerplan van de eerste drie leerjaren (klas 7 t/m 9).

Deel 4: Visie kunstvakken CSW Bestevaêr vrijeschool; aanbod en samenhang.

Ilona Vervloet
coördinator CSW Bestevaêr vrijeschool
november 2019

Inhoudsopgave: _____ **pag.**

Deel 1: Inleiding en groeigegevens	3
Deel 2: Visie, missie en drie pijlers vrijeschool:	4
Deel 3: Leerplan leerjaar 1 t/m 3:	6
De 7e Klas (leerjaar 1): Ontdekken en beleven.....	6
De 8 ^e klas (leerjaar 2):	9
De 9 ^e klas (leerjaar 3):	12
Deel 4: Visie kunstvakken en samenhang leeftijdsontwikkeling:.....	16

Deel 1: Inleiding

Ontwikkelingen vrijeschool tot nu:

CSW Bestevaër vrijeschool is gestart in augustus '16. Het is een unieke aanvulling op het aanbod van voortgezet onderwijs in Zeeland.

De vrijeschool vervult ook buiten Walcheren een voorzichtig groeiende regiofunctie (o.a. Zuid Beveland, Zeeuws Vlaanderen, Schouwen en Brabant).

Aanvankelijk werd gestart onder de naam: 'afdeling vrijeschool' op CSW Bestevaër.

Sinds 2019 is dat veranderd in 'CSW Bestevaër vrijeschool'. Dit is ook zichtbaar in het eigen

CSW-vrijeschool logo.

Daarmee wordt uitgedrukt dat de vrijeschool geen afdeling meer is, maar een niet meer weg te denken onderdeel van het onderwijsaanbod op CSW Bestevaër.

Groeigegevens tot nu toe:

schooljaar	schooljaar 2016-2017	schooljaar 2017-2018	schooljaar 2018-2019	schooljaar 2019-2020
klas 7 (lj 1)	20	20	27	44 (2 klassen)
klas 8 (lj 2)	x	20	19	29
klas 9 (lj 3)	x	x	x	20
leerlingen totaal	20	40	46	93

Prognose:

Het lijkt dat deze groei over 2 tot 3 jaar zal leiden tot een dubbele stroom van leerjaar 1 t/m 3, ook al kunnen we de gevolgen van de leerlingdaling van de Zeeuwse middelbare nog niet inschatten.

Dit onderstreept nog eens extra het belang van een continue ontwikkeling van personeel en onderwijskwaliteit.

De vraag of en waanneer doorgebouwd kan worden met het 4^e leerjaar (10^e klas) zal de komende tijd zeker aan de orde komen.

Deel 2: Visie, missie, pijlers

“De vraag is niet, wat de mens moet weten om zich in de bestaande sociale orde te kunnen voegen, maar wel wat er in aanleg in de mens aanwezig is en in hem ontwikkeld kan worden. Pas dan kan de opgroeiende generatie de maatschappij steeds opnieuw met nieuwe krachten verrijken” (Rudolf Steiner).

Rudolf Steiner was de grondlegger van de eerste vrijeschool in 1919 in Stuttgart. Hij formuleerde hiermee een krachtige visie op samenleving, onderwijs en ontwikkeling van jonge mensen.

Deze uitspraak impliceert een duidelijk andere opdracht aan het onderwijs.

Onderwijs is geen emmer vullen, maar een vuur ontsteken!

Gert Biesta, hoogleraar en onderwijspedagoog, stelt dat het een opdracht van de samenleving is om tijd vrij te maken voor de school, zodat school 'school' kan zijn.

Oftewel: de vraag naar wat voor samenleving de schól nodig heeft zou eigenlijk centraal moeten staan. Dat is een totaal andere vraagstelling aan het onderwijs dan wij in deze ongeduldige, zich snel ontwikkelende impuls samenleving meestal op ons af krijgen, nl: 'wat voor school heeft de samenleving nodig?'

De school is dus geen 'klusjesman' van de samenleving, maar een omgeving waarin de nieuwe generatie de wereld kan ontmoeten én zichzelf in relatie tot die wereld.

School is een oefenplaats die jonge mensen helpt bij goed leven en bij goed samenleven. Waar ze kunnen 'proberen, falen, opnieuw proberen... en beter falen'. (Samuel Beckett)

Deze visie heeft raakvlakken met de visie en kernwaarden van CSW:

'CSW leidt jonge mensen op tot sociale, zelfbewuste mensen, die op een positief kritische wijze bijdragen aan een maatschappij waaraan zij zelf op een verantwoorde wijze deelnemen.'

'Daarbij is ieder mens van waarde; is ieder mens gelijkwaardig; is ieder mens van betekenis voor de ander; en heeft ieder mens recht op perspectief'.

Missie

Ontwikkelingspsychologisch perspectief

Het onderwijs van de vrijeschool is vastgelegd in het leerplan. Deze doorlopende leerlijn is opgebouwd vanuit een ontwikkelingspsychologisch perspectief.

Uitgangspunt daarbij is dat het didactische en het pedagogische altijd met elkaar verbonden is. En wel zo dat de didactiek van een docent wordt ingegeven door pedagogische vraagstukken.

In het kort betekent dit dat de inhoud van elk vak per leerjaar is gekozen met het oog op de leeftijdsfase van de leerling.

De samenhang tussen het intensieve periodeonderwijs, de kunstvaklessen én de afzonderlijke vaklessen zorgt ervoor dat de leerstof niet alleen cijfers oplevert, maar ook een voertuig kan worden voor de innerlijke ontwikkeling. Daarmee draagt het ook bij aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties.

Gert Biesta benoemt deze drie te ontwikkelen belangrijke gebieden in het onderwijs als volgt:

- kwalificatie (intellectuele vorming; kennis-vaardigheden)
- socialisatie (sociale vorming; waarden-normen)
- subjectificatie (persoonsvorming)

Doel is om door middel van deze brede ontwikkeling in leerlingen het verlangen op te wekken om hun eigen levenspad te vinden en volwassen in de wereld te staan. Dat vraagt om een ontmoeting met de wereld en met jezelf in alle facetten. Juist de verscheidenheid aan vakken biedt leerlingen kansen om steeds die verscheidenheid in zichzelf en de wereld te ontmoeten en te verkennen.

Dat betekent ook dat het onderwijs juist dingen aanbiedt, waar de leerling uit zichzelf niet zomaar naar gezocht zou hebben. Ook dat aanbod komt op een moment in de schooltijd waarop de leerling er klaar voor is en het de ontwikkeling van de leerling het beste kan ondersteunen. Zo proberen wij het kind zowel intellectueel, creatief, ambachtelijk als sociaal uit te dagen. (Gert Biesta- VO Magazine maart '19).

Aan het einde van een volledig doorlopen middelbare vrijeschool met leerjaar 1 t/m 6 culmineert de 'uiterlijke biografie' van de leerling in een regulier centraal/landelijk examen, en de 'innerlijke biografie' in een eindwerkstuk, de kunstreis, de biografieweek en het persoonlijk eindgesprek.

Hoewel het individuele leertraject in de jaren naar het examen toe steeds duidelijker vormen aanneemt, wil de school dus tevens een werkplaats zijn om jezelf te ontdekken, je sociaal te vormen en om de samenleving te ontmoeten.

Om die reden zijn intellectuele, sociale en kunstzinnig-praktische vorming op evenwichtige wijze met elkaar verbonden.

Het onderwijs wordt in heterogene groepen gegeven (mavo-havo-vwo).

Persoonsvorming; portfolio

Het onderdeel subjectificatie (persoonsvorming) wordt hier apart belicht.

Belangrijke kwaliteiten om te ontwikkelen zijn o.a. creativiteit, flexibiliteit, probleemoplossend vermogen, initiatiefkracht, communicatie, samenwerking, pro-activiteit, omgaan met conflicten, ruimte voor diversiteit, enthousiasme.

Het ontwikkelen van deze aspecten loopt als een rode draad door het onderwijs van de vrijeschool heen. Door dat brede vakkenaanbod, maar ook door vanaf de 8e klas (leerjaar 2) te werken met 'het Portfolio'.

De 'portfoliomethode' is ontstaan vanuit het doel om iedere leerling datgene te geven wat hij of zij nodig heeft om zijn eigen doel te bereiken. Het maakt hen tot betere waarnemers van zichzelf én tot eigenaar van zijn eigen leerproces.

Ze ontwikkelen het evalueren van hun eigen leren, ook met betrekking tot het leren van andere leerlingen.

Naast kennis en resultaten van de schoolrapporten, geeft de leerling in het portfolio ook iets heel anders weer, n.l. het kijken naar zichzelf, naar zijn doel, naar de leerprestaties en naar welke stappen hij nog wil zetten om dat te verwezenlijken.

De leerling wordt dus zélf eigenaar. Hij raakt zodanig betrokken op zijn eigen leerproces dat hij dit ook zelf kan gaan onderbouwen. Aan zichzelf, aan de mentor, aan zijn ouders.

Het werken met het portfolio is hiertoe een middel.

Pijlers

Drie pijlers van de vrijeschool

De uitwerking van deze onderwijsvisie kent op de vrijeschool drie belangrijke pijlers.

Zonder dat 'driemanschap' ontbreekt er iets.

1. periodeonderwijs
2. kunstonderwijs
3. rol van de mentor- de klas als gemeenschap

1. Het periodeonderwijs

Het periodeonderwijs vormt de ruggengraat van het vrijeschoolonderwijs.

Een periode omvat de eerste twee lesuur van de dag, gedurende drie weken (totaal 30 uur).

In de periodes komen gedurende het schooljaar diverse vakken aan bod waarbij aan een vak, of thema wordt gewerkt. Vaak heeft dit ook vakoverstijgende raakvlakken. De leerling ervaart op deze manier hoe leuk en zinvol leren is.

De lesstof wordt verwerkt in een eigen periodeschrift. Hierin schrijft de leerling dagelijks wat hij geleerd heeft, hoe hij dit gedaan heeft. Daarmee maakt de leerling zijn eigen 'lesboek'.

De specifieke beoordeling van het periodeschrift wordt meegewogen in de overgang naar het volgende jaar. Iedere periode wordt afgesloten met een toets en vaak ook met een presentatie of een werkstuk.

2. Het kunstonderwijs

Kunstonderwijs draagt in belangrijke mate bij aan het creatief leren denken en handelen van leerlingen. Zo worden uiteenlopende (ook niet cognitieve) talenten van elkaar ervaren. Hierdoor ontstaat een gezonde sociale orde waarbij het praktische en creatieve talent van belang is.

Naast het exploreren van hun eigen creativiteit leren leerlingen ook om te gaan met weerstanden om tot een goed product te komen.

CSW Bestevaër vrijeschool biedt een breed scala aan kunstvakken zoals tekenen, schilderen, boetseren, toneel, eurutmie, muziek, koor, handvaardigheid, textiel.

De Talent Specials (kunst, culinair, toneel, muziek, techniek, sport) worden tot nu toe gemengd met alle CSW leerlingen uit het betreffende leerjaar gegeven.

3. De klas en de mentor

Op de vrijeschool is de klas een sociale gemeenschap. Ze leren elkaar goed kennen, leren samenwerken en problemen oplossen. Ze leren om te gaan met onderlinge verschillen, en niet alleen qua niveau.

Iedere klas in leerjaar 1 en 2 (klas 7 en 8) heeft een eigen stamlokaal waar vrijwel alle lessen worden gegeven. Dat is hun leefruimte. Dat geldt in principe ook voor leerjaar 3 (klas 9).

De mentor geeft veel periodes en enkele vaklessen in de eigen klas.

Door de vele contacturen is de mentor dagelijks in beeld en kan goed inspelen op de ontwikkelingen en het sociale proces in de klas. Hierdoor ontstaat voor de leerlingen een veilig en prettig klimaat.

Deel 3: Leerplan leerjaar 1 t/m 3

Zoals eerder al gesteld is het leerplan van de vrijeschool ingericht vanuit de leeftijdsfasen van leerlingen en sluit aan op hun cognitieve, fysieke en psychologische ontwikkeling.

Het leerplan koppelt de leeftijdsfase en leerstof aan elkaar. Leerstof wordt daarmee ingezet als ontwikkelingsstof. De kern van de ontwikkelingsfasen in de eerste drie leerjaren voortgezet onderwijs (klas 7, 8, 9) kan in drie thema's worden weergegeven:

Klas 7 (lj 1): Ontdekken en beleven

Klas 8 (lj 2): Balanceren en structuur

Klas 9: (lj 3) Revolutie en uitersten

Hieronder worden per leerjaar de kenmerken van de daarbij behorende ontwikkelingsfase en de periodes toegelicht.

DE 7^e KLAS (leerjaar 1): ONTDEKKEN EN BELEVEN

Ontwikkelingsfase:

De sprong naar het voortgezet onderwijs is begonnen: de ontdekkingsreis naar een grotere onbekende wereld. Leerlingen willen deze nieuwe wereld leren kennen.

Dit betekent een soort 'breukvlak' ten opzichte van hun oude, vertrouwde omgeving. Ze laten de vaste wal los, maar willen ook nog worden vastgehouden. 'Laat me los en hou me vast'.

Als 12/13-jarige gaat de leerling grenzen verleggen, nieuwe mogelijkheden onderzoeken, de wereld ontdekken. De toenemende gerichtheid op de wereld kent nog een zekere onbevanging, verwondering en vaak ook onzekerheid. Er ontstaat enthousiasme en nieuwsgierigheid naar de wereld waarin ze leven. Ze zijn eigenlijk 'socialisten'; ze zijn op elkaar en maatschappelijk gericht en betrokken. Ze hebben een sterke nieuwsgierigheid en hun werkhouding is positief, liefst vanuit een beleefbare, praktisch gerichte ingang.

Er is nog een grote ontvankelijkheid voor beeld, fantasie en beleven. Het doen weegt in de 7^e klas nog zwaarder dan het denken. Voor de leerling vormt de docent een inspirator en voorbeeld. Leerlingen vragen om de (vertrouwde) liefdevolle autoriteit van de mentor. Ze staan open, zijn enthousiast, zijn nieuwsgierig, bewegelijk en hebben gevoel voor humor.

Voelen is onthouden. Je kunt leren als je wordt geraakt door de lesstof. Dan kan je je ermee verbinden en kun je het beter onthouden.

Vanaf de eerste lesweken wordt de groepsvorming, het opbouwen van vertrouwen, veiligheid, kwetsbaarheid, het elkaar leren kennen en het samenwerken opgebouwd. Het lesbezoek van bijvoorbeeld een contactclown tijdens de introductieweek draagt daar in bijzondere mate toe bij.

WELKE PERIODES WORDEN GEGEVEN IN KLAS 7?

GESCHIEDENIS:

1. Periode ontdekkingsreizen

Ontdekkingsreizen staan centraal. De ontdekkingsreizigers laten de bekende wereld los en gaan op zoek naar wat er achter die grenzen is. Het tot dan toe vertrouwde wereldbeeld wordt min of meer op de kop gezet. Achter de horizon verschijnen steeds weer nieuwe mogelijkheden. De beleving, de moed en het doorzettingsvermogen van de ontdekkingsreiziger wordt invoelbaar gemaakt. Diverse biografieën en reizen van ontdekkingsreizigers worden behandeld. Door verhalen over onder andere Hendrik de Zeevaarder, Vasco da Gama, Columbus en Magelhaes worden de angsten en de gevaren van het leven op zee beleefd, evenals de moed van de mensen om hun horizon te verbreden.

Het verkennen van de kust van Afrika, het overschrijden van de evenaar, de zoektocht van een snellere route naar India, de ontdekking van Amerika, de eerste reis om de wereld, de gebiedsuitbreiding en de VOC worden behandeld.

2. Periode Middeleeuwen en Renaissance

Na de Middeleeuwen ontwikkelt de mens zich tot een steeds meer zelfstandig denkend individu. De vanzelfsprekende ordening die in de Middeleeuwen aanwezig was ondergaat een grote verandering. Aan het begin van de periode wordt er teruggeblikt naar de Middeleeuwen. Het heliocentrisch en geocentrisch wereldbeeld. Aristoteles en Copernicus. Er wordt gekeken naar de veranderingen op het gebied van de kunst, geneeskunst, godsdienst en wetenschap. Behandeld kunnen worden o.a. kruistochten en de islam, Maarten Luther, Galileo Galilei en Leonardo da Vinci. Dit gaat over in de Reformatie en het ontstaan van de Protestanten.

WISKUNDE:

1. Periode algebra en negatieve getallen

De wereld van de negatieve getallen sluit aan bij de zevende klasser: een breuk tussen de kindertijd en voorpuberteit. Ze maken geen deel meer uit van een vertrouwde harmonieuze wereld, maar ze komen meer en meer tegenover de wereld te staan. Spiegelning en zelfspiegelning. De negatieve getallen tegenover de positieve getallen gebruiken we als beeld van een polariteit: licht en donker, warm en koud, voor en achter, binnen en buiten. Het letter rekenen wordt geïntroduceerd als eerste stap de abstractere wiskunde in. Ze leren nieuwe notaties. De variabele, de grote onbekende komt aan bod.

2. Periode meetkunde, vormenwereld, driehoeken, (Pythagoras)

De meetkunde gaat verder op de weg die op de vrijeschool in de zesde klas (groep 8) al is ingezet. De technieken waar in de zesde klas al een aanzet voor is gegeven worden uitgebreid. Het leren hanteren van gradenboog en passer en het precies leren werken zijn belangrijk. en de oriëntatie in de ruimte en het ontdekken van de verbinding tussen schoonheid en exactheid worden bevorderd. Voor het eerst gaat het ontdekken en bewijzen van diverse stellingen een rol spelen. Dit sluit aan bij de ontwikkelingsfase van de zevende klasser: het ontdekken van nieuwe werelden en wetmatigheden.

De volgende begrippen worden behandeld: cirkel, raaklijn, verschillende soorten hoeken en driehoeken, basisconstructies, vierhoeken, hoogtelijn, zwaartelijn, de bissectrice, evenwijdige en snijdende lijnen, complement en supplement, F-hoeken en Z-hoeken (stelling van Pythagoras).

BIOLOGIE:

1. Periode Voedingsleer en spijsvertering

In de 7^e klas brengen we de stof nog niet op analytische wijze, maar vanuit het beeld, de beleving en het fantasievol kunstzinnig verwerken. We streven ernaar dat de stof praktisch gericht blijft, de stof staat eigenlijk in het teken van de 'levenskunst': hoe kan ik op een goede wijze met mijn lichaam omgaan. Behandeld wordt de weg van de stofwisseling en de spijsvertering. Wat bouwt op, wat breekt af. De bewuste- en onbewuste levensprocessen. Het afstand nemen van niet opneembare voedingsstoffen. Voedingsregels: de schijf van vijf; diversiteit of eenzijdigheid in de voeding; dierlijke vetten; vegetarisme en eiwitbehoefte. Bouwstenen van de voeding: vetten, koolhydraten, eiwitten, water, mineralen.

De ademhalingsorganen en de bloedsomloop en hun samenwerking met de spijsvertering worden behandeld.

NEDERLANDS:

1. Periode Poëzie

In deze periode staat het gedicht centraal. Er worden vooral zelf gedichten geschreven, maar daarnaast worden er ook gedichten gelezen, bestudeerd, bijvoorbeeld de elf of de haiku. Ook wordt er geoefend om met verschillende rijmschema's gedichten te schrijven.

De vormgeving van een gedicht komt aan het einde van de periode in de vorm van een 'Meesterproef' aan bod.

2. Periode Creatief schrijven en grammatica

Leerlingen krijgen plezier in het zich creatief uitdrukken en omgaan met taal. Ze maken kennis met het beeldend karakter van woorden.

Het schrijven vanuit verschillende perspectieven wordt geoefend, evenals de opbouw van een goed verhaal.

Grammatica en zinsontleding worden deels in de vaklessen en deels in de periode geoefend: onze 'kapstok' van de taal.

AARDRIJKSKUNDE:

1. Periode Europa

In deze periode wordt er gekeken naar de fysische en sociale geografie van uiteenlopende Europese landen. Bezien vanuit een ander perspectief wordt gekeken naar de verbanden tussen mens en omgeving. Vanuit de fysische geografie worden onder andere behandeld: Klimaat, landschap, ligging, grondstoffen. Vanuit de sociale geografie worden onder andere behandeld: dagelijks leven, economische omstandigheden, geloof, huizenbouw, tradities en voeding. De plaatsbepaling wordt geoefend, net als de topografie. In de kunstvaklessen wordt Europa kunstzinnig verwerkt.

2. Periode Sterrenkunde: De ontdekking van de hemel

De 7e-klasseur staat midden in het ontdekken. Ondertussen zijn ze heel erg stoffelijk: ze letten op elkaar en houden in de gaten wat er in hun omgeving gebeurt.

In het koude winterseizoen wordt de blik omhoog gericht: het gaan verdiepen in de sterrenhemel. Ze oriënteren zich op de plaatsbepaling op aarde en ruimtelijk en leren verschillende sterrenbeelden herkennen.

Uitgaande van ieders unieke standpunt als mens op de aarde (een eigen zenit en nadir) wordt er gewerkt aan die ruimtelijke bewustwording. Behandeld worden verder o.a. het standpunt van de aarde, plaatsbepaling op aarde, coördinaten, lengtegraden, breedtegraden, noorderbreedte, zuiderbreedte, circumpolaire sterren, de baan van de maan en de aarde ten opzichte van de zon en de schijn gestalten van de maan.

NATUURKUNDE:

1. Periode Mechanica

In de natuurkundeperiode ligt de nadruk op nauwkeurig waarnemen en beschrijven van het fenomeen en het samen beleven en doen.

In de mechanica wordt behandeld de zwaartekracht, evenwicht, hefboomen, hefboomwet, katrollen, toepassingen bij bijv. bruggen.

Als er voldoende tijd beschikbaar is wordt dit aangevuld met Licht (beeldvorming bij spiegels en camera obscura); Geluid (geluidsbron en trilling, frequentie en toonhoogte, toonsterkte, klank, resonantie); Statische Elektriciteit (elektriciteit opwekken door wrijving, aantrekken en afstoten).

SCHEIKUNDE:

1. Periode Verbrandingsprocessen

Het scheikunde onderwijs moet in de 7^e klas niet abstract zijn, maar moet de chemie als een ingrijpen in de natuur en de natuurlijke processen ten tonele voeren.

Het gaat niet zozeer om 'sensationele proeven', of om wetenschappelijk objectiveren, maar om de verschijnselen waar te nemen. Daarvan moeten ze een beschrijving kunnen maken vanuit het geheugen. Ze leren het scheikundelokaal kennen en ook om op een veilige manier proeven te kunnen doen. Van verbrandingsverschijnselen gaan we naar de oorsprong van brandbare stoffen en de voorwaarden tot verbranden. De verschillen in verbranding van natuurlijke- en synthetische materialen wordt onderzocht, ze leren basen en zuren herkennen en nemen het branden van kalk waar en de toepassing als cement.

DE 8^e KLAS (leerjaar 2): BALANCEREN EN STRUCTUUR

Ontwikkelingsfase:

De relatief harmonische sfeer van de 7e klas gaat veranderen.

De achtste klasser ontwikkelt steeds meer zelfbewustzijn. Dat zorgt ervoor dat allerlei zaken die eerst vanzelfsprekend waren, nu ter discussie worden gesteld.

De leerlingen van de 8e klas leven nog in een vrij kleine wereld; ze begrijpen de 'grote' wereld nog niet echt, al lonkt die wereld wel. De wens tot een groter begrip van sociaal-maatschappelijke gebeurtenissen groeit.

Ze gaan meer de discussie aan en de inzet voor schoolwerk is niet meer vanzelfsprekend. De autoriteit van de docent verandert. Grenzen worden verkend op allerlei gebieden. De humor wordt directer, scherpzinniger, soms ook grof of cynisch.

Het verbinden met de lesstof is niet meer altijd vanzelfsprekend. De vraag 'waarom moet dit?' wordt vaker gehoord.

Door de hormonale verandering maken leerlingen in deze leeftijd een groeispurt door. Het lijf wordt zwaarder, de beweeglijkheid wordt minder. Jongens krijgen de baard in de keel en beginnende onzekerheid wordt zichtbaar. De afhankelijkheid van de mentor wordt minder, verandert.

Stemmingen regeren het gemoed; ze kunnen schommelen van uitgelaten, ondernemend, naar stil, onzeker of eenzaam. Hun oordeel is vaak emotioneel gekleurd.

Kortom: ze zijn op weg naar meer zelfbewustzijn. De behoefte aan (feiten)kennis en meer rationeel inzicht wordt groter en hun vermogen om feitelijk waar te nemen wordt scherper en preciezer.

Structuur en wetmatigheden in de lesstof helpen en geven houvast. Een mooi voorbeeld in de 8^e klas is b.v. en het skelet en de opbouw van het lichaam in de periode biologie, of de Industriële Revolutie bij de periode geschiedenis.

WELKE PERIODES WORDEN GEGEVEN IN KLAS 8?

GESCHIEDENIS:

1. Industriële Revolutie en uitvindingen

Na het tijdperk van de Renaissance (klas 7) maken de leerlingen kennis met de periode die aan de wieg staat van onze huidige samenleving. De Industriële Revolutie in de 19e eeuw staat centraal met de belangrijke uitvindingen uit die tijd. Behandeld worden: het verdwijnen van de huisnijverheid en de verdere ontwikkelingen die leidden tot het ontstaan van de industriële samenleving. Ook de sociale gevolgen van de Industriële Revolutie worden besproken, zoals de protesten, het ontstaan van de vakbonden, de politieke partijen en de wetgeving.

Biografieën van b.v. Von Guericke, Arkwright, Cartwright, Newcomen, Watt worden verteld: de uitvinders en hun mislukkingen en het uitvinden en verbeteren van de stoommachine.

2. Vaderlandse geschiedenis

In deze periode staat de strijd van Willem van Oranje tegen Philips II centraal. De eerste levensjaren van Willem van Oranje vormt de start van de periode, waarin hij titels en het prinsendom Orange erft. Daarom wordt hij door Karel V opgevoed aan zijn hof. De Katholieke opvoeding van Karel staat in contrast met de protestantse opvoeding die hij van zijn ouders kreeg. De leerlingen leren over de inquisitie, de opstand, Alva, Den Briel en de watergeuzen. De periode sluit af met de dood van Willem van Oranje en het ontstaan van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. De zoektocht naar godsdienstvrijheid (wat een geheel nieuwe gedachte was voor die tijd) sluit aan bij de zoektocht van een leerling uit de 8^e klas naar rechtvaardigheid.

NEDERLANDS:

1. Periode: De geschiedenis van de taal

We beschrijven in deze periode de geschiedenis van de Nederlandse taal de taalontwikkeling bij de mens. De oorsprong van de Indo- Europese taalfamilie wordt belicht en vanuit die grootse invalshoek wordt er naar het ontstaan van het Nederlands gekeken. De talen die in onze streek werden gesproken (Latijn en Diets) en hoe daaruit het Nederlands is ontstaan. Besproken wordt welke talen invloed hebben gehad op het Nederlands en welke "restjes" we daar nu nog steeds van terugvinden.

Leenwoorden, purisme en dialecten worden besproken.

Er worden veel schrijfofdrachten gegeven: Bargoens, straattaal, dialect, WhatsApp-taal. Alles komt aan bod om de veelzijdigheid van het Nederlands en het je leren uitdrukken in taal te ervaren.

2. Periode: Stijlfiguren

Het gebruik van synoniemen, homoniemen wordt geoefend, evenals schrijven in directe en indirecte rede. Het verschil tussen lijdende en bedrijvende vorm. Ook de verschillen tussen subjectief en objectief komen aan bod. De

8e klasser kan, méér dan in de 7e klas, afstand nemen van zijn omgeving en daardoor verschillende manieren van schrijven gaan herkennen en toepassen. De leerling is nu sterker op zoek naar zichzelf. Door grip op de taal te krijgen kan hij ervaren hoe hij grip op zijn leven kan gaan krijgen. Mogelijkheden om zijn gevoelens te uiten worden hem aangereikt door te oefenen met stijffiguren als bv. hyperbool, understatement, of in de verschillen tussen ironie, cynisme, sarcasme.

AARDRIJKSKUNDE:

1. Periode De Wereld

Deze periode sluit goed aan bij de grote interesse voor de wereld, hun verbanden en het verschil in perspectief. Er wordt gekeken naar de fysische en sociale geografie van uiteenlopende landen en culturen in de wereld. Er wordt nu meer accent gelegd op kennis en vaardigheden. Er wordt mondiaal gekeken naar b.v. economische- of historische gevolgen en de verbanden tussen mens en omgeving worden belicht. De plaatsbepaling wordt geoefend, net als de topografie.

In de kunstvaklessen wordt dit onderwerp sterker vanuit de culturele antropologie benaderd; de verschillen in het dagelijks leven, de cultuur, het geloof, huizenbouw en tradities.

WISKUNDE:

1. Periode Meetkunde, vierhoeken, driehoeken, Pythagoras

De meetkunde is deels een herhaling van de meetkunde in klas 7. Hier wordt in klas 8 op voortgebouwd.

De volgende begrippen en constructies worden behandeld: cirkel, raaklijn, driehoeken, vierhoeken, zeshoek, vijfhoek, hoogtelijn, zwaartelijn, bissectrice, (middel)loodlijn, complement/supplement, congruentie/gelijkvormigheid, ingeschreven-/omgeschreven cirkel, binnen/buitengebied cirkel, F-hoeken/Z-hoeken, stelling van Pythagoras,.

2. Periode Aanzichten en uitslagen, platonische lichamen

Het werken met uitslagen en aanzichten is een mooie stap, de meest logische stap, de meest creatieve en ook de didactisch beste stap van het platte vlak naar de ruimte. Het werken met papier en schaar, slaat een brug tussen het doen en de voorstelling.

Aan bod komen de volgende figuren: kubus (gedraaid), tetraëder, octaëder (gedraaid), piramide, (met vierkant grondvlak) piramide (met vierkant grondvlak) met de top niet boven het midden, cilinder als doos en als buis, kegel en prisma.

Vaak worden de figuren geboetseerd, of ruimtelijk met papier of bouwdozen in elkaar gezet.

BIOLOGIE:

1. Periode: Menselijk skelet

Omdat de wereld bij een 8^e klasser vanuit henzelf opnieuw veroverd moet worden, richten we de blik allereerst op het eigen lichaam en dan in het bijzonder op dat deel dat er de meest aardse basis voor vormt: ons skelet. We benaderen dit zo, dat er verwondering ontstaat over de driedigdigheid in de opbouw, de schoonheid en de functies van deze vormenrijkdom. Alle delen van het skelet worden benoemd en geleerd; bouw en werking van de gewrichten; onderdelen worden getekend en soms ook geboetseerd.

2. Periode: Verzorging

De tweede periode steken we in vanuit de verzorging.

Verschiedende thema's worden behandeld: behoefte aan aandacht en verzorging in de verschillende levensfasen van de mens (baby, puber, volwassene, oudere), kwetsbaarheid, je levensloop, wanneer heb je veel/weinig verzorging nodig; wat zijn verzorgende beroepen. Wat is het belang van 'onzichtbare voeding', de universele rechten van de mens.

Ook worden de veranderingen bij jongens en meisjes in de puberteit, zowel lichamelijk als sociaal-emotioneel verkend en benoemd.

Onderwerpen als groepsdruk, grenzen, intimiteit, verleidingen, genotsmiddelen, verslaving, eetstoornissen komen aan bod. Eerst met sociale- en bewegingsoefeningen, daarna in lesvorm.

Vaak worden relevante gastsprekers uitgenodigd.

Deze periode verzorging is onze invulling van het CSW project 'Lang leve de liefde'.

ECONOMIE, of BIOLOGIE-3:

Aanvankelijk werd in klas 8 de eerste periode economie gegeven.

De biografie en de opvattingen van de eerste 'economisch denker' Adam Smith werden behandeld.

Door de interessante aspecten van de economie te verkennen en te bespreken werd de interesse in het vak gewekt en de eigen horizon verbreed.

Daarbij werden basisbegrippen als inkomen, zakgeld, behoefte, consumptie, productie, btw en ondernemerschap behandeld. De periode werd afgesloten met het succesvolle 'Marktproject'. Sinds '19 is besloten om in de plaats van deze periode een 3^e periode Biologie te geven. In deze 3^e periode Biologie worden, als voorbereiding op het 3^e jaar, nog niet behandelde begrippen besproken en geleerd. In de nabije toekomst zal worden geëvalueerd of dit een zinvolle keuze is geweest.

NATUURKUNDE:

1. Periode Statica en dynamica van de elementen

Aan bod komen natuurfilosofen, de vier klassieke elementen, aerostatica, hydrostatica en hydrodynamica. We reizen vanuit het oude Griekenland door de tijd om te zien hoe de eerste natuurkundigen omgingen met de studie naar de elementen. We denken aan toepassingen van luchtdruk, proeven met een vacuümpomp, hoe een barometer werkt. De buis van Torricelli, de proeven van Boyle en hoe Archimedes het probleem met de kroon van koning Hiero verhielp. Door communicerende vaten, uitzetting en inkrimpen komen we ook erachter hoe andere elementen ons leven makkelijker maken.

De systematische aanpak van het onderzoek geeft de leerling houvast en duidelijkheid. We kijken naar harde feiten en leren de wetmatigheden erachter.

SCHEIKUNDE:

1. Periode Voedingsstoffen en verbrandingsstoffen

Eigenschappen en toepassingen, met name een aantal industriële processen, zoals isolatie van suiker uit suikerbieten en de bewerking van melk tot allerlei producten. Ook de bereiding van houtlijm en de zeepbereiding kunnen aan de orde komen. Verder de dynamietbereiding uit glycerol. Ook de invloed van zuur en base op de diverse voedingsmiddelen.

DE 9^e KLAS (leerjaar 3): REVOLUTIE EN UITERSTEN

Ontwikkelingsfase:

De negende klasser is op weg een zelfstandig denkend en oordelend mens te worden.

Daarbij laat hij zich in eerste instantie volop leiden door zijn gevoel en in zijn gevoelsleven zoekt hij de uitersten op. Dat zorgt voor radicale oordelen, waarin voor objectiviteit nog weinig ruimte is. Het is zwart of het is wit en dat wordt onverbloemd geuit. Sympathie stimuleert de verbinding met de lesstof; antipathie roept juist weerstand en frustratie op.

Het vertrouwen in het eigen denken groeit; kritiek wordt onverbloemd verwoord. Objectiviteit speelt geen rol in de kritiek naar buiten, hun kwetsbaarheid is groot. Ze hebben behoefte om van anderen een objectief, feitelijk en zorgvuldig oordeel te ontvangen. Het causale, logische denken helpt om de wereld te begrijpen.

In de lesstof staat het contrast tussen ratio en gevoel centraal. De negende klasser verkent intens zijn gevoelsleven, maar ontwikkelt ook vertrouwen in het causale, logische denken als middel om de wereld te begrijpen.

Grenzen worden niet alleen meer verkend, maar bewust overschreden.

Bestaande regels worden getoetst of roepen conflicten op.

Het groepsgevoel is buitengewoon belangrijk, waarbij de klas waarin de leerling zich thuis voelt, zijn leefwereld is.

WELKE PERIODES WORDEN GEGEVEN IN KLAS 9?

GESCHIEDENIS EN KUNSTGESCHIEDENIS:

1. Periode: Revolutie en verlichting

In deze periode worden nog uitgebreider de arbeidsomstandigheden en tweedeling in de samenleving behandeld. De aanloop naar de Russische Revolutie of de Franse Revolutie kunnen worden behandeld. De ontwikkelingen over dit onderwerp in Nederland worden besproken. Om het nog dichterbij te halen wordt de haven van Vlissingen (Rotterdam en Antwerpen) en de ontwikkeling/groei hiervan besproken. Leerlingen krijgen inzicht in oorzaak en gevolg. Ze krijgen zicht op het functioneren van de samenlevingen en velen daarvan hebben hun oorsprong in de Industriële Revolutie. De vraag kan ontstaan of we nu nog steeds in die Industriële Revolutie zitten, of mogelijk misschien zelfs in de 4^e Industriële Revolutie.

Een belangrijk uitgangspunt is het aanbrengen van begrip voor historische causaliteit, m.a.w. de oorzaken van historische processen en de gevolgen. Zo wordt ingegaan op de voorgeschiedenis van de verlichting. De mens komt centraal te staan en gaat vanuit nieuwsgierigheid op onderzoek uit. Dit leidt tot een nieuwe houding; alles eerst willen bewijzen in plaats van iets aan te nemen op gezag van een ander. Een steeds grotere groep gaat zich inzetten voor verlichting van de mensheid gebaseerd op rationalisme. De trias politica wordt het ideaal van de staat. Die kritiek leidt tot de Franse Revolutie. Het ideaal van vrijheid en gelijkheid wordt kortstondig bewerkstelligd maar de overwinning van de beide standen roept ook onenigheid op. Er ontstaat strijd waardoor het ideaal uit beeld verdwijnt en Frankrijk een dictatuur wordt onder Napoleon.

2. Periode: Tweede Wereldoorlog en Koude oorlog

In deze periode worden er verschillende facetten van de Tweede Wereldoorlog besproken.

We beginnen de periode met het schetsen van de situatie voor de Tweede Wereldoorlog in Europa. Hierbij worden de oorzaken van de Tweede Wereldoorlog besproken, waarin het Verdrag van Versailles zeer belangrijk is. Ook wordt de staatkundige kaart van Europa onder de loep genomen. Vervolgens zullen we een aantal belangrijke karakters uit deze tijd bespreken, b.v. Adolf Hitler, Winston Churchill, Stalin en Roosevelt. Er wordt een duidelijk beeld neergezet tussen de twee verschillende kanten; de geallieerden en de as-mogendheden. Het verloop en de kenmerken van de oorlog worden besproken. Begrippen als totale oorlog, propaganda, holocaust worden behandeld. Daarnaast bespreken we ook wat deze oorlog voor Nederland betekende en hoe dat in Nederland en in Zeeland verliep. Tenslotte sluiten we af met de overgave van Japan door de twee atoombommen op Hiroshima en Nagasaki.

In deze periode gebeurt er ontzettend veel. Er ontstaat een beeld van goed en slecht. De spanningen die de leerlingen uiten door zich af te zetten tegen de regels die ze op school en thuis hebben passen goed bij deze periode waarin er een enorme spanning heerst tussen meerdere verschillende groepen en perspectieven.

3. Periode: Kunstgeschiedenis

Kunstgeschiedenis in de 9^e klas wordt zowel in een periode, als in een vakles gegeven. In feite zijn twee periodes noodzakelijk om de diversiteit en de ontwikkelingen van deze cultuurperiodes te behandelen en te doorleven.

Deze periode staat in direct verband met zowel de ontwikkelingsfase van leerjaar 3, als de verplichte les Kunstvakken-2 (KV-2).

Waarom Kunstgeschiedenis in de 9^e klas?

“Kunstgeschiedenis is een spiegel voor de mensheid”.

De volwassen wereld, de cultuur, heeft haar ontwikkeling zichtbaar gemaakt in o.a. de kunsten. De beeldende kunst biedt een mooi podium om ontwikkelingen in de mensheid te benoemen en te beleven. Kunstgeschiedenis is in die zin een soort 'inwijding' in de volwassenheid.

De geschiedenis van de kunst wordt behandeld in chronologische volgorde, beginnend bij de oude Egyptenaren, tot aan Rembrandt en de Barok.

De grote werken passeren de revue: piramides, tempels, Egyptische, Griekse en Romeinse beeldhouwkunst en architectuur. De Renaissance wordt meer aan de hand van schilderijen belicht.

Meesters als Giotto, Massaccio, Botticelli, en uit de late Renaissance Leonardo da Vinci en Michelangelo vormen de rode draad. Rembrandt is in deze de vertegenwoordiging van de Barok.

Tijdens de introductieweek wordt indien mogelijk het Museum van Oudheden in Leiden bezocht.

NEDERLANDS:

1. Periode: Rationalisme en Verlichting

In deze periode wordt de Nederlandse literatuur uit de 18e en 19e eeuw behandeld.

De leerlingen leren de kwaliteiten van het denk- en gevoelsleven kennen en waarderen. Ze ontdekken welke invloed de ontwikkeling van het denken heeft gehad op de literatuur in de tijd van de Verlichting.

Rationalisme gaat ervan uit dat alleen het gebruik van menselijk verstand (de ratio) kan leiden tot zinnige kennis. Hieruit is de Verlichting ontstaan. In de Romantiek draait alles juist om het gevoel.

Ze lezen fragmenten uit verschillende literaire genres zoals het imaginaire reisverhaal of de briefroman. Ze leren dat de Romantiek veel meer inhoudt dan het woord romantisch doet vermoeden. De leerlingen schrijven zelf romantische verhalen en gedichten en luisteren naar verhalen van grote namen uit de literatuurgeschiedenis. Ze gaan inzien dat de literatuur niet losstaat van de geschiedenis. In deze periode worden biografieën van belangrijke schrijvers besproken.

Deze thema's passen uitstekend bij de 9e klasser. Je merkt dat het onderscheid tussen denken en gevoel (Verlichting en Romantiek) voor hen een realiteit is. Ze stellen zich open voor het objectieve: het waarnemen/het denken, en voor het subjectieve: de gevoelens/ de drijfveren van de ziel, de idealen en de fantasie. Door de uitersten neer te zetten, komt het midden tevoorschijn. Door het behandelen van biografieën wordt duidelijk welke levensvragen mensen kunnen hebben en hoe mensen daar vorm aan geven. In de biografieën in de negende klas gaat het om mensen die de problemen in de wereld aangaan door hun verstand of hun gevoel te gebruiken.

2. Periode: Humor en spanning

In deze periode wordt onderscheid gemaakt tussen verschillende humoristische genres. Ook wordt het begrip spanning uitgediept. Aan de hand van voorbeelden krijgen leerlingen grip op de inhoud. Ook wordt er zelf veel geschreven. Ze lezen, luisteren en kijken naar humoristische fragmenten in verschillende genres. 'Wat vind ik leuk en waarom?' is een van de vragen die de leerlingen in deze periode beantwoorden.

Daarnaast wordt aandacht besteed aan het fenomeen spanning. Hoe bouwt een schrijver spanning op? Welke instrumenten heeft hij/ zij? De periode humor en spanning sluit zeer goed aan bij deze leeftijd. De leerlingen leren relativeren. Ze leren dat je om mislukkingen kunt lachen en daarover kunt schrijven. Ook leren ze het gevoel nuanceren. Er zijn vele manieren om met de keerzijden van het leven om te gaan. Ze leren literaire stijffiguren toepassen. Zodoende ontstaat beweeglijkheid in het denken en schrijven. Ze leren schijn en werkelijkheid (dat wat gezegd en dat wat bedoeld wordt) van elkaar te onderscheiden.

AARDRIJKSKUNDE:

1. Periode: Geologie

In deze periode komen de volgende zaken aan bod: het ontstaan en opbouw van de aarde, platen tektoniek, aardbevingen, vulkanisme, erosie en eventueel riviervormen en bodemvorming. Ook worden behandeld: stollingsgesteente, metamorfe gesteente en sedimentgesteente. Leerlingen leren over het ontstaan ervan en ze leren ze ook te herkennen. De leerlingen leren feiten maar ze leren ook afwegingen te maken tussen verschillende theorieën.

Leerlingen zijn in deze leeftijd in staat grotere verbanden te leggen en zaken te voorzien. De puberteit breekt in alle hevigheid los met alle uitbarstingen van dien. De leerlingen krijgen zicht op de wetmatigheden achter de uitbarstingen van de aarde. De leerlingen ervaren dat de aarde de basis is waarop het leven zich afspeelt.

ECONOMIE:

1. Periode: Bedrijfseconomie

In deze periode staat het (winkel)bedrijf centraal. Dit vormt mede een voorbereiding op de stageweek. Een centraal begrip en activiteit in het economisch leven, Toegevoegde Waarde, staat centraal. De toegevoegde waarde wordt door middel van de vier productiefactoren besproken en onderzocht. Niet alleen binnen bedrijfstukken, ook iedere schakel in een bedrijfskolom voegt waarde toe. In samenhang met 'toegevoegde waarde' worden begrippen als: kosten en kostprijs; arbeid en ondernemerschap (eenmanszaak); opbrengst en winst en concurrentie behandeld. - Hoe komt een prijs tot stand? - Waarom verschillen prijzen? - Is opbrengst

'winst'? - Wat is het inkomen van de ondernemer? Daarnaast worden directe economische verschijnselen en feiten die ons omringen onderzocht zoals leningen, aandelen, dividend, rente en lonen.

Rekenvaardigheid wordt verder geoefend: rente, kortingen, teruggeven (hoofdrekenen), kostprijzen en diagrammen worden getekend. Door staaf- en cirkeldiagrammen precies te tekenen wordt de wil getraind.

De stage wordt in deze periode 'voor' besproken en de sollicitatiebrief en het sollicitatiegesprek worden geoefend (deels in de vakles Nederlands).

De negende klasser is opzoek naar nieuwe dingen en wil zo nieuwe ervaringen opdoen. De handelingen van mensen in de buitenwereld kunnen daarin een belangrijk 'voorbeeld' zijn. In hun stage komen zij met die buitenwereld in contact. Zij gaan een nieuwe werkelijkheid ontdekken; nu niet meer voor de toonbank, maar achter de toonbank.

WISKUNDE:

1. Periode: Goniometrie

2. Periode: Statistiek

Het denken is nu minder sterk aan de waarneming gebonden en het vermogen om werkelijk te abstraheren ontwaakt. Een getal hoeft niet langer 3 of 11 te zijn, het kan door x voorgesteld worden en pas later een inhoud krijgen. Vanuit het concrete kan men abstracte redenering gaan opbouwen. Dit abstractere denken geeft de mogelijkheid om (nieuwe) verbanden te gaan ontdekken en zo - langzaam aan - voor de verschillende gebieden van het leven tot eigen oordelen te komen. Het gaat om vraagstukken en begrippen die in het concrete verankerd zijn en toch een abstracte denkkraft vragen. Deze kunnen de ontwikkeling van het denken van de negende klasser ondersteunen.

De lesstof biedt mogelijkheden om dat combinerende denken te oefenen. Het abstracte denken wordt aangesproken in de periode permutaties, combinaties en variaties, waar uitgaande van (gedachten-) experimenten formules gemaakt worden voor situaties die niet meer uitvoerbaar zijn (b.v. alle verwisselingen van 25 elementen =25!) of voor algemenere situaties (b.v. binomium van Newton $(a + b)^n =$).

Om dezelfde reden wordt in klas 9 de abc-formule geïntroduceerd en kan er zinvol vanuit het verband tussen de rekenkundige en meetkundige rijen een begin gemaakt worden met de oneigenlijke machten. Ook het bewijzen in de meetkunde oefent dit abstractievermogen. Dat is ook bevredigend voor de negende klasser. Je hebt één methode waarmee je alles te lijf kunt. Dat het in voorkomende gevallen handiger kan is eigenlijk pas weer van later zorg. Voor de snelle leerling kan er gevarieerd worden met vergelijkingen van een hogere graad die via ontbinden terug te brengen zijn tot vergelijkingen van eerste en tweede graad. (algebraïsche staartdelingen als verrijkingstof).

BIOLOGIE:

1. Periode: Waarneming, regeling en beïnvloeding

Bij deze leeftijdsfase past het dat de leerling zijn waarneming en reactie beleeft als iets wat van hem uit naar buiten treedt. Als eerste zijn dan ook de zintuigen aan bod: de huid, ogen, oren, neus en tong. Hoe zijn zij opgebouwd en hoe werken de onderdelen met elkaar samen zodat de mens zelf iets waar kan nemen? Er worden hierbij vele experimenten gedaan zodat de leerling ervaart waar te nemen op een bewuste manier.

Het zenuwstelsel en alles wat daarmee gepaard gaat zal het volgende grote onderwerp zijn binnen de periode.

Hoe regelen al die zenuwen nu dat een mens kan reageren, bewust of onbewust, op dingen als prikkels? En hoe doen dieren dit, zij zijn immers anders gebouwd.

Om ook te voldoen aan het feit dat de leeftijdsfase er een is van uitersten, wordt er ook kort gekeken naar de beïnvloeding van bepaalde genotsmiddelen: alcohol en drugs. Wat is de werking van de stoffen die hierin zitten en wat betekent dat uiteindelijk voor de mens?

2. Periode: Evolutie en gedrag

Indien mogelijk wordt een tweede periode biologie gegeven.

Om vooruit te kunnen kijken dient de mens soms achterom te kijken. Bij het grote, allesomvattende onderwerp van de evolutie leert de leerling dat alles in de natuur zijn eigen plek en grenzen heeft. Waar heeft de mens zijn plek liggen? De leerling komt verschillende theorieën tegen van wetenschappers die in het verleden veel faam hebben verworven dankzij deze denkbeelden: Darwin en Lamarck zijn hier de grote namen. De leerling gaat op een andere manier naar zichzelf en de wereld om zich heen kijken, alles is onderdeel van iets veel groters.

Naast de organismen zelf, kijkt de leerling ook wat dichterbij huis en naar zichzelf: ook het eigen gedrag en dat van diersoorten om hem heen wordt onder de loep genomen. Hoe ontstaat gedrag? Waar zorgt gedrag voor? Hoe kun je bepaald gedrag leren? Gedrag kun je goed waarnemen en een uitstapje naar de Dierentuin is een waardevolle aanvulling op deze periode.

NATUURKUNDE:

1. Periode: Warmte en elektriciteit

In deze periode kijken we naar wat warmte nu daadwerkelijk is en wat het betekent voor de mens. Gekeken wordt naar temperatuur die we op verschillende manieren gaan meten (Celsius, Kelvin en Fahrenheit). Wat is het absolute nulpunt en hoe geef je dit nu in schaal weer? Warmte dient ook behouden te worden (isolatie en transport) maar we kijken ook hoe warmte zorgt voor beweging. Naast warmte komen ook magnetisme en elektriciteit aan bod. Hoe kun je nu met elektriciteit een spoel magnetisch maken? Hoe werken elektrische circuits en kunnen we die ook op schaal namaken? De leerling zal veel zaken vanuit huis, of onderweg naar school tegenkomen die hier worden behandeld.

SCHEIKUNDE:

1. Periode: Veranderingen van organische stoffen

Organische processen in ons lichaam zorgen ervoor dat alle stoffen die in het lichaam binnenkomen, een verandering kunnen ondergaan. De leerlingen gaan zich bezighouden met de vraag: Wat veroorzaakt deze verandering? Iedere proef die we doen zal een stap zetten naar de totale samenhang van deze stoffen en hoe ze veranderen. De leerling raakt bekend met de afkortingen van een stof: de formules. Vanuit de koolzuurassimilatie van planten (fotosynthese) worden belangrijke substanties besproken als suikers, zetmeel, cellulose, hout, eiwit, vet, olie, alcohol-, ether- en azijnbereiding, natuurlijke oliën en vetten en esters. Indien mogelijk worden bedrijven bezocht, omdat dit in het belang is van de waarneming van de leerling. De praktische toepassing in de industrie van de behandelde stof geeft een levensechtheid dat geen enkel experiment in het scheikundelokaal kan vervangen.

Deel 4: Kunstvakken; opbouw en samenhang met leeftijdsfase

Inleiding:

Het hoofdstuk 'Kunstvakken leerjaar 1 t/m 3 CSW Bestevaër vrijeschool' is dit jaar tot stand gekomen met mentoren en verschillende kunstdocenten van de vrijeschool.

Het is voortgekomen uit de behoefte om vast te leggen wat we doen en waarom, maar vooral wat we willen met een betere doorlopende leerlijn in het aanbod kunstvakken.

Daarom is de teneur van dit hoofdstuk anders dan de hoofdstukken 1 t/m 3.

De afwegingen en keuzes om deze doorlopende leerlijn te kunnen realiseren vallen buiten het kader van dit document en zullen in het meerjarenplan moeten worden opgenomen.

Deze afwegingen en de impact van keuzes op de korte en middellange termijn nemen we mee in de beleidsoverlegmomenten die daarover gevoerd zullen gaan worden.

Visie op kunstvakken van het vrijeschoolonderwijs:

Het brede aanbod van de kunstvakken draagt in belangrijke mate bij aan de sociale vorming en de persoonlijke ontwikkeling van leerlingen.

Binnen kunstvakken wordt de nadruk gelegd op jezelf leren kennen op fysiek, innerlijk, sociaal en op kunstzinnig gebied. Bij alle kunstvakken gaat het om het doen, en daarmee om het ontdekken.

Die ontdekking betreft de fysieke uiteenzetting met je lichaam en het materiaal (stem, motoriek, tastzin, grenzen, vaardigheden), het kunstzinnig ervaren en beleven (ontplooien van fantasie, kunst gooit het perspectief om), en de ontdekking van jezelf binnen de sociale context van de klas (geduld, volharding, oefening, helpen/samendoen, voordoen/nadoen/zelf doen).

Je ervaart daarmee ook je plek in de groep met jezelf als startpunt.

Overzicht aanbod kunstvakken CSW Bestevaër vrijeschool (2016 t/m 2019)

Op CSW Bestevaër vrijeschool worden op dit moment de volgende kunst-vaklessen gegeven:

- 1) Muziek en koorzang
- 2) Eurytmie
- 3) Toneel
- 4) Handvaardigheid/ mozaïek
- 5) Textiel
- 6) Schilderen
- 7) Teken

De Talent Specials (toneel, kunst, muziek, techniek, culinair) zijn hier buiten beschouwing gelaten, aangezien deze lessen een andere invalshoek hebben. Ze worden per leerjaar én gemengd met alle leerlingen van CSW Bestevaër gegeven, omdat bij de TS een waardevolle verbinding ontstaat tussen leerlingen van CSW Bestevaër en de vrijeschool.

De opbouw van de kunstvakken

Het aanbod van de verschillende kunstvakken kent een pedagogisch verband. Als de leerlijnen op deze manier zijn opgebouwd, dragen zij optimaal bij aan het bereiken van de onderwijskundige en pedagogische doelen. Daarnaast staan zij in verbinding met de verschillende periodes in de klassen.

In het schema hieronder zijn alleen de musische vakken (koor, muziek, eurytmie en toneel) weergegeven.

Een goede opbouw van deze vakken is van groot belang omdat zij elkaar het meest krachtig versterken.

De andere kunstvakken (handvaardigheid, textiel, tekenen/schilderen) worden in de blokvakken of in de Talent Specials (TS) gegeven.

	klas 7	klas 8	klas 9
Koorzang	hele jaar: 1 uur per week	hele jaar: 1 uur per week	hele jaar: 1 uur per week
Muziek	2 ^e deel vh jaar: 1 uur per week	hele jaar: 1 uur per week	hele jaar: 1 uur per week
Euritmie	1 ^e deel vh jaar: 2 uur per week 2 ^e deel vh jaar: 1 uur per week; geen blokkuur.	hele jaar: 2 uur per week	hele jaar: 2 uur per week (geen blokkuur) + een presentatie
Toneel	½ jaar: 2 uur per week + een presentatie	2 ^e deel vh jaar: 2 uur per week + kunstzinnige afsluiting + 1 week van een periode	1 ^e deel vh jaar: 2 uur per week (geen presentatie)
Totaal:	1^e deel vh jaar = 5 uur per week.	1^e deel vh jaar = 4 uur per week	1^e deel vh jaar = 6 uur per week
exclusief de blokvakken, TS	2^e deel vh jaar = 3 uur per week	2^e deel vh jaar = 6 uur per week	2^e deel vh jaar = 4 uur per week

Hieronder wordt de leerlijn van koor, muziek, euritmie en toneel in klas 7, 8 en 9 specifiek uitgewerkt.

1. Koorzang

Het samen zingen (koor) is zowel sociaal, individueel, als muzikaal vormend.

Dit geldt uiteraard voor alle klassen. De groep wordt gevormd, de leerlingen leren rekening te houden met elkaar, ze leren luisterdiscipline op te brengen en om deel uit te maken van een geheel. Een geheel waarin iedereen z'n muzikale plaats moet bepalen.

Ze leren gevoel te ontwikkelen voor timing, voor samenwerking en het dragen van medeverantwoordelijkheid voor het stuk dat je wilt laten horen.

Ze maken kennis met verschillende muziekstijlen en culturen. Het indelen in stemsoorten is in klas 7 (en 8) alleen in hoge en lage stemmen. Vanaf klas 9 (en 8) kunnen meer stemsoorten worden toegevoegd.

In individueel opzicht leert de leerling zijn stem te herkennen, te beheersen en zich muzikaal te uiten. De leerling wordt zekerder in stemgebruik, het controleren van adem en concentratie.

Koorzang: leerdoelen in klas 7

In de 7^e klas staat vooral het ontwikkelen van plezier in het samen zingen centraal.

De leerling durft zichzelf te laten horen, naar elkaar te luisteren, werkt aan groepsvorming en de vertrouwensband wordt verder ontwikkeld. Het zingen van canons en bodypercussie komen aan bod. De leerling doet mee met muzikale oefeningen, waardoor ze een gevoel krijgen voor klanken, harmonie, maat en ritme. In de 7^e klas wordt (voor de meeste leerlingen) voor het eerst kennisgemaakt met het van blad zingen. De gezongen liederen zijn verbonden met de jaarfeesten en de thema's die aan bod komen in de periodes van klas 7.

Koorzang: leerdoelen in klas 8

Het plezier hebben in het samen zingen is in de 7^e klas aangelegd en borduurt voort op meer durf om zichzelf te laten horen. Het luisteren naar elkaar en het leren afstemmen op de ander wordt verder ontwikkeld, zodat er samenzang kan klinken. Het zingen van canons en meerstemmig zingen wordt uitgebreid. Dat geldt ook voor bodypercussie.

Het van blad zingen wordt verdiept; leerlingen leren waar de muziektekens voor staan. De gezongen liederen in de 8^e klas zijn net als in de 7^e klas verbonden met de jaarfeesten en de thema's die aan bod komen in de periodes van klas 8.

Koorzang: leerdoelen in klas 9

Alles uit de vorige twee jaren wordt uitgebreid en verdiept. In de 9^e klas wordt elke leerling ingedeeld in een bepaalde stemgroep. Vrouwen: sopraan of alt, mannen: tenor of bas. Daarnaast krijgt ook de klassieke- en volkszang binnen het repertoire de aandacht.

Leerlijn koorzang schematisch weergegeven:

Klas 7	Groepsvorming + plezier. Zanghouding Canons Liederen rondom jaarfeesten en thema's. Liederen uit verschillende werelddelen. 2 stemmige koorzetting.
Klas 8	Canons Liederen rondom jaarfeesten en thema's. Liederen uit verschillende genres: - Licht klassieke stukken - Pop songs / musical songs. - Nederlandstalige liederen (protestzangers) - Folk songs 3 stemmige koorzetting.
Klas 9:	Stemtest begin van het jaar, leerlingen indelen binnen juiste stemgroep. Canons Liederen rondom jaarfeesten. Klassieke en hedendaagse liederen. 4 stemmige koorzetting.

2. Muziekonderwijs

In klas 7, 8, 9 wordt, naast koorzang, ook muzikles gegeven. De muzikles heeft een andere focus dan de koorzang. De opbouw van deze leerjaren is als volgt:

Leerdoelen muziek in klas 7:

In de 7e klas worden de notenwaarden herkend en geoefend in een 4/4 maatsoort. De volgende notenwaarden komen aan bod in noten en rusten vorm: hele, halve, kwart en achtste noten.

De notatie kan worden getoetst via werkbladen of solfège opdrachten. De leerlingen onderzoeken de mogelijkheden van het keyboard, leren het spelen van een melodie en presenteren dit voor elkaar.

Er vindt enige overlap plaats met koorrepetities op het gebied van het uitvoeren van bodypercussie en het toepassen van begrippen:

- De in de muzikles geleerde bodypercussie ritmes zullen tijdens koorrepetities als Energizer worden ingezet. Tijdens de muziklessen zullen de leerlingen ook zelf bodypercussie ritmes verzinnen. In groepjes wordt bodypercussie ontworpen en uitgevoerd en aan de klas geleerd.
- Begrippen die voorbij komen tijdens koorrepetities zullen in de muzikles ook worden behandeld en worden toegepast.

Muziek: leerdoelen in klas 8

In de 8e klas leren de leerlingen in de muzikles enkele akkoorden op keyboard of gitaar.

De solfège en begripsvorming wordt verder uitgebreid:

- Het leren herkennen van de intervallen prime, terts, kwint.
- Notenwaarden: 16e noot en rust.
- Het herkennen van 3/4, 4/4 en 6/8 maatsoorten.
- Het horen en herkennen van verschil tussen eenstemmig en meerstemmigheid.
- Vormprincipes in popmuziek: intro, couplet, refrein, bridge, outro.
- Bij klassieke muziek herkennen van herhaling, variatie en contrasten.
- Het maken van luisteropdrachten waarin deze begrippen verwerkt worden.

Muziek: leerdoelen in klas 9

In klas 9 maken de leerlingen kennis met de geschiedenis van de popmuziek. De ontwikkeling van muziekstijlen vanuit de worksongs, naar blues, naar Rock 'n Roll, Elvis en The Beatles, en naar rap komen aan bod. De leerlingen leren de achtergronden van verschillende popliederen en met welk gevoel de componist/artiest deze heeft geschreven. Het maken van een werkstukje en korte presentatie over een zelfgekozen nummer behoort tot de mogelijkheden.

De solfège en begripsvorming wordt verder uitgebreid met:

- Intervallen: de secunde, kwart, sext, septime en octaaf.
- Vormprincipes: akkoordenschema's kunnen volgen, zoals het bluesschema. Uit de klassieke muziek de rondovorm en ABA-vorm. Ook zullen de begrippen motief, herhaling, sequens aan bod komen.
- Grafische notatie: het leren hoe je visueel muzikale contrasten als sterk-zacht, hoog-laag, snel-langzaam en donker-licht uitdrukking kunt geven. De leerlingen componeren vervolgens een klein stukje muziek m.b.v. grafische notatie.
- Klassikaal, in groepjes en individueel wordt geoefend met de begrippen en solfège dictees.

Leerlijn muziklessen schematisch weergegeven

Klas 7	Bodypercussie. Solfège : hele, halve, kwart, achtste noten & rusten. Bladmuziek volgen. Melodie op keyboard. Instrumentengroepen.
Klas 8	Bodypercussie. Solfège: + zestiende noten & rusten. Intervallen: prime, terts, kwint. Vorm herkennen: intro, couplet, refrein, bridge, outro. Bladmuziek volgen met bijbehorende theorie. Akkoordenschema's volgen. Enkele akkoorden op gitaar en of keyboard.
Klas 9:	Solfège: Intervallen: + secunde, kwart, sext, septime, octaaf. Muziek geschiedenis. Bluesschema volgen. Akkoordenschema's kunnen reproduceren door in kleine groepen popsongs spelen en zingen op gitaar en/of keyboard. Grafische notatie van klassieke muziek maken en ermee componeren.

3. Toneel

Door middel van spel oefeningen die betrekking hebben op de verbeelding worden instrument (lichaam, mimiek en stem) en samenspel beoefend. Gedurende ongeveer 12 lessen wordt er aan de basiselementen van drama gewerkt. Voorbeelden zijn: emoties vormgeven met jezelf als instrument, personages ontwikkelen en uitbeelden, fysieke transformatie, het schakelen van personages, gebruik van mimiek en improvisatie. Er wordt altijd gewerkt naar een presentatiemoment in de vorm van een toneelstukje waarbij de ervaring van de lessen en de uitwerking van één of meerdere personages voor publiek zichtbaar wordt. Na een mondelinge evaluatie komt er een beoordeling in het rapport. Voorop staat de ontwikkeling van de individuele leerling, zijdelings/ daarnaast het uiteindelijke resultaat (de presentatie).

Toneel: leerdoelen in klas 7

Centraal staat de groepsvorming en daarmee de veiligheid die noodzakelijk is om te durven spelen. De basiskennis van “wie, wat, waar, waarom, wanneer” wordt in vele vormen onderzocht. Schakelen van emoties, van personages en locaties leiden tot een speelse kennismaking van het vak. De lessen worden afgesloten met een op improvisatie gebaseerde presentatie met een vaste tekst en met minimaal gebruik van attributen en décors. Stembeoefening, tekstkennis en fysiek spel leiden uiteindelijk naar een presentatie voor publiek.

Toneel: leerdoelen in klas 8

Het uitvoeren van een kunstzinnige afsluiting is einddoel van deze lessenserie toneel. Dat kan een collagestuk zijn, bestaande uit verschillende onderdelen, rollen, korte scènes die een geheel vormen. Ook kan er gekozen worden voor een toneelstuk, liefst thematisch passend bij de lesstof van dat jaar. Het je verbinden met een personage, een ontwikkeling laten zien binnen een stuk, spel met attributen en décor, tekstkennis, verantwoordelijkheid dragen voor een groter geheel gedurende de repetities leidt tot twee volwaardige opvoeringen voor publiek.

Toneel: leerdoelen in klas 9

Beoefening van stem (voordracht), het spelen van een kleine monoloog (individuele presentatie) en het improviseren vanuit de vier elementen water, lucht, aarde en vuur zijn thema van de serie lessen gedurende een half schooljaar.

4. Euritmie

De leerlijn euritmie bij CSW Bestevaër vrijeschool is enigszins aangepast en speelt in op het gegeven dat het merendeel van de leerlingen nog nooit euritmie heeft gedaan. De kennismaking met dit nieuwe vak wordt stap voor stap opgebouwd.

Voorop staan plezier en veiligheid. De onwennigheid om op deze leeftijd vrij te bewegen moet omzichtig worden losgemaakt. Dans en mimisch spel zijn daarbij uitstekende middelen. Als vanzelf maakt het de leerlingen vrij om zijn/ haar ‘instrument’ te leren kennen en in te zetten. Euritmie ontstaat daar waar geest, ziel en lichaam één kunnen worden en dat kan alleen als de mens zich vrij voelt.

Euritmie: leerdoelen in klas 7

Kennismaking met euritmie. Aan de hand van bewegingslessen wordt de moed om in klassencontext te bewegen geoefend. Plezier, durf en waarneming staan centraal waarbij het thema “tijd” uitgebreid aan de orde komt. Beweging voltrekt zich niet alleen in de dimensie ruimte, maar ook in tijd. Euritmie (en dans) heeft een duur, een tempo, een ritme en maat. Bovendien kun je bewegingen rekken, versnellen en zichtbaar maken. Het instrument (lichaam) wordt aan de hand van coördinatie-oefeningen geschoold en daarmee wordt de basis voor het gezamenlijk bewegen gelegd.

Euritmie: leerdoelen in klas 8

Het thema “ruimte” staat centraal gedurende dit jaar. Beweging (euritmie/dans) voltrekt zich altijd in de ruimte. Onderzocht worden verschillende aspecten van de ruimte zoals richtingen en hoogtelagen. Gewerkt wordt aan ruimtelijk vormen die je in een groep zichtbaar maakt. Ieder individu stelt zich dus als onderdeel van het grotere deel beschikbaar. Met kennis van tijd en ruimte wordt er aan een choreografie gewerkt bij een passend muziekstuk en/ of tekst.

Het zichtbaar maken van taal door middel van klanken en vorm wordt onderzoekend aangelegd.

Euritmie: leerdoelen in klas 9

Het thema “kracht” staat centraal dit jaar. Iemand die beweegt zet altijd een bepaalde kracht in om te bewegen (impuls, spanning, gewicht). De ingezette kracht kan variëren van zeer sterk tot zeer zwak. De individuele inzet van de leerlingen wordt sterker onder de loep genomen en uitgedaagd.

Het luisteren naar muziek en de vraag wat dit van een euritmische choreografie verlangt, maakt de verbinding tussen muziek en beweging onvoorwaardelijk. En in zeker opzicht ook objectief, los van wat je voelt.

Het zichtbaar maken van muziek door middel van toonhoogte en intervallen (met de armen) en in vormen in de ruimte (individu en/ of groep) heeft een belangrijke plaats. Deze dynamiek, en de vraag “hoe beweeg ik met de muziek”, maakt uiteindelijk een kleine euritmische presentatie mogelijk.

5. Tekenen

Tekenen: leerdoel in klas 8

In klas 7 is er geen aparte vakles tekenen. Wel worden in de periodes veel tekenopdrachten verwerkt.

De kern bij deze vakles is het waarnemen en weergeven van wat er gezien wordt.

Het zijn duidelijke overzichtelijke opdrachten die ruimte bieden voor eigen inbreng. Daarbij wordt een groot palet van opdrachten aan de leerlingen aangeboden. Bij deze opdrachten worden zeer uiteenlopende materialen gebruikt. Tijdens het vormteken ligt de nadruk op spiegelingen en vlechtwerken. Eerst wordt er links-rechts gespiegeld, daarna ook links-rechts-boven-onder. Vervolgens worden vlechtmotieven gemaakt van eenvoudige naar ingewikkelde constructies. Eerst met houvast (een midden kolom) daarna in het vrije vlak.

Wetmatigheden van het perspectief, diepte aanbrengen in je tekening, spiegeling en werking van licht-schaduw, stilleven, zwart-wit, pointillisme worden behandeld en geoefend, evenals de ontwikkeling van een exacte tekentechniek, het creatief omgaan/vervormen van een gegeven.

Exact leren omgaan met arceren, kleur en houtskool, schetspotlood is belangrijk. In deze lessen worden ook thema's uit de periode Aardrijkskunde gebruikt, bv. diverse landschappen en behuizingen uit de hele wereld, of native art. De periode Industriële Revolutie biedt aanknopingspunten voor het tekenen van de donkerte van de mijnen (zwart krijt/houtskool) en van de fabrieken en steden. De periode Biologie-skelet biedt de gelegenheid om bijvoorbeeld een ribbenkast van het menselijk skelet groot uit te werken.

6. Schilderen

Schilderen: leerdoel in klas 7

De leerlingen krijgen in lesblok van 12 weken 'nat-in-nat schilderen'. Dit is het werken met waterverf en penseel op nat schilderpapier.

Kleurgebruik en waterverf: voor veel leerlingen is dit nieuw. Het opspannen en werken met de nat-in-nat-techniek wordt geoefend. Er wordt aangesloten bij de periodelesstof van de ontdekkingsreizen en aardrijkskunde (Europa) door veel landschappen en zeegezichten te schilderen in verschillende kleurbelevingen. In de landschappen wordt geoefend met diepte. Kleurcontrasten worden behandeld door bijvoorbeeld het silhouet van een stad en de lucht daarboven in tegengestelde kleuren te schilderen. Ook uitsparingen worden geoefend, het weghalen van de verf waardoor een vorm kan ontstaan. De leerlingen leren met verschillende kleuren en mengingen een voorstelling te schilderen: vanuit de kleuren ontstaat het beeld. De periode sterrenkunde biedt de gelegenheid om nachtschappen, sterrenhemel en de maan te schilderen. Hierbij wordt ook de combinatie met vetkrijt gebruikt. In de adventstijd wordt gesluierd (steeds na het drogen laag over laag schilderen), een speciale schildertechniek bij het nat-in-nat schilderen.

Schilderen: leerdoel in klas 8

In een lesblok van 12 weken worden landschappen geschilderd. Ook worden decors geschilderd voor de kunstzinnige afsluiting. Het ontwerpen van een poster voor de kunstzinnige afsluiting wordt hiermee gecombineerd. In de schilderlessen komen vele thema's aan de orde. Bijvoorbeeld de vier elementen, culturele antropologie, donker/licht, van buiten naar binnen (b.v. spiralen), schaduw en perspectief, tegenstellingen zoals zonlicht/maanlicht, of een klein licht in het duister.

Ook wordt er aan het einde van de lessenserie gewerkt met een thema waarbij vrije kleurkeuze mogelijk is, zoals 'eenzaamheid' of 'verbondenheid'. Op die manier wordt de kleurbeleving die in klas 7 is beleefd, nu ingezet door de leerling om een bepaalde stemming weer te geven.

In de adventstijd wordt gesluierd (laag over laag schilderen).

Schilderen: leerdoel in klas 9

In de vaklessen KV 1 en KV 2 (Kunstvakken 1 en 2) worden ook thema's en technieken uit periode kunstgeschiedenis (Egypte, Grieken, Romeinen, Middeleeuwen, Renaissance, Barok, reliëf, fresco, icoon, etc.) verwerkt. Er wordt ook zwart-wit getekend. Karikaturen worden geschilderd of getekend en een protestposter of revolutie thema's uit de periodestof worden in deze lessen verwerkt.

Dit is verder uitgewerkt in het vakwerkplan KV 1 en 2 van de 9^e klas.

7. Textiel

Textiel: leerdoel in klas 7

Met ambachtelijk vakmanschap wordt in een les blok van 12 weken een individueel maat-werkstuk gemaakt. Dat is b.v. het maken van een eigen hoed.

Het leren van de kneepjes van het vak begint met het echte handwerk. Leren om van schets naar uitvoering te werken, leren om precies te werken en met gereedschap om te gaan. Het leren van de stiksteek, aanhechten en afhechten. Verschillende technieken worden toegepast om materialen te modelleren en te verbinden, door verwarmen, knippen, rekken, naaien, knopen. Bij het maken van een hoed wordt ontdekt dat je door stomen en strijken een plat stuk stof hol en bol kunt maken. Door hergebruik van materialen en restanten wordt de creativiteit en het gevoel voor duurzaamheid gestimuleerd.

Textiel: leerdoel in klas 8

Met ambachtelijk vakmanschap wordt een eigen tas gemaakt in een lesblok van 12 weken. Ook hier leren de leerlingen om met de hand een tas te maken, gebaseerd op een eigen ontwerp en een basispatroon. Onderdelen als stof leggen, tekenen, knippen, het technisch juist in elkaar zetten van een werkstuk, werkvolgorde, omgang met materialen, juist gebruik van gereedschappen, versieren, afwerken komen aan bod. Stiksteek, aanhechten en afhechten met de hand worden weer toegepast. Gedeeltelijk inzetten van naaimachinetechnieken om zo de stiksteek, de zigzagsteek, rechte en ronde lijnen stikken, afwerken, aan- en afhechten te leren.

Textiel: leerdoel in klas 9

'Om je goed te kunnen verhouden tot de ander, moet je eerst jezelf begrijpen'. In feite staat om die reden in het leerplan voor de 9^e klas het maken van een kledingstuk centraal. Het opnemen van de lichaamsmaten is een bewustwording van het eigen lichaam. Maar in de 9^e klas CSW Bestevaër vrijeschool wordt i.v.m. de voorbereiding op het examen in leerjaar 3 geen kunst-blokkuur meer gegeven. Wel worden nu de vakken KV-1 (Kunstzinnige Vorming) en KV 2 aangeboden. Het inhoudelijke programma daarvan is te vinden in het 'vakwerkplan KV-1 en KV-2 van de 9^e klas'.

8. Handvaardigheid/ keramiek

Ons doel is om aan de eerste twee leerjaren (klas 7 en 8) vrijeschool klassen het ambachtelijke houtbewerken te geven.

Aanvankelijk hebben de leerlingen in klas 7 een houten mal gemaakt, als voorbereiding voor het maken van hun hoed bij de textielles.

Vanwege praktische belemmeringen (o.a. aantal leerlingen per klas, lokalen, beschikbaarheid docenten, materiaal) hebben we in schooljaar 18-19 een aanpassing gedaan en heeft de 7^e klas tijdens deze lessen insectenhôtels gemaakt.

In schooljaar 19-20 zijn er twee 7^e klassen; zij krijgen ieder een blok mozaïek maken i.p.v. hout. De achtste klas krijgt wel houtbewerking.

Deze afwegingen kwamen niet voort uit pedagogisch overwegingen, maar werden ingegeven door bovengenoemde obstakels.

Dit zal aan het eind van schooljaar 19-20 worden geëvalueerd.

Keramiek/ mozaïek: leerdoel in klas 7

In dit blok werken de leerlingen zowel gezamenlijk, als individueel aan een werkstuk.

Hierbij kunnen ook andere (zelf meegebrachte) materialen dan mozaïektegels worden gebruikt, zoals bv schelpen, hout, glas, vezels, waardoor leerlingen leren om met hergebruikt materialen ook creatief en duurzaam te gebruiken.

- Het gezamenlijke werkstuk:

Door de leerlingen wordt een afbeelding gevonden die voortkomt uit waar zij als klas voor staan.

Dit wordt vervolgens met mozaïek in een ronde vorm van ca 1 meter diameter uitgebeeld. Dit gemeenschapsvormende thema (wie zijn wij en wat is voor ons als klas belangrijk) staat in de beginfase van de 7^e klas altijd centraal, b.v. in de mentorlessen of bij levensbeschouwing. Hierdoor wordt ook een vakoverstijgende verbinding gemaakt.

- Het individuele werkstuk:

Dit is een kleiner werkstuk waarin ze in een mozaïek afbeelden wat hen persoonlijk als thema bezighoudt.

Houtbewerking: leerdoel in klas 8

De inhoud van dit blok houtbewerken wordt in de loop van dit schooljaar vastgesteld.

Met een klas van 29 leerlingen zijn we gedwongen om andere, haalbare afwegingen te maken.

9. KV 1 en 2 en Kunstgeschiedenis

In de 9e klas vrijeschool willen we de lessen KV-2 zoveel mogelijk aan de héle klas aanbieden, ook al is de vakles KV-2 alleen voor H-V een verplicht onderdeel.

De vakles KV-1 wordt alleen door de Mavo-leerlingen gevolgd. Zij werken daarbij aan het opbouwen van hun examendossier.

Daarnaast worden met de hele klas minstens twee gezamenlijke bezoeken georganiseerd.

Dit jaar was dat het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden en het bezoeken van de circustheater voorstelling Nicole et Martin.